

Starea copilului în România: inechitatea e prezentă în viața copiilor români încă de la naștere, sărăcia severă afectează aproape jumătate dintre copii, majoritatea mamelor sub 15 ani din UE provin din România. Mai mult de 1 din 2 copii vrea să plece din țară

- *40% dintre gospodăriile au înregistrat o scădere a veniturilor comparativ cu 2021, în timp ce cheltuielile au crescut pentru 98% dintre familii; una din 10 familii din România nu și-a putut permite să își încălzească locuințele în mod corespunzător în 2021 și aproape una din cinci nu și-a putut permite o masă hrănitoare;*
- *La nivelul Uniunii Europene, aproape jumătate din nașterile la mame sub 15 ani (45%) se înregistrează în România; 32% dintre mamele minore (anchetă Salvați Copiii) au menționat că și propriile lor mame aveau sub 18 ani la data primei nașteri;*
- *Majoritatea covârșitoare a cazurilor de depresie aflate în terapie în centrele Salvați Copiii România s-au înregistrat în rândul copiilor din grupa de vârstă 11 – 14 ani și al adolescenților (15 – 18 ani), respectiv 32% și 54% din cazuri;*
- *Conform estimărilor, per total 184.000 de copii sunt total lipsiți de îngrijirea directă a părinților, având fie ambii părinți, fie părintele unic susținător al familiei plecat la muncă în străinătate (iunie 2021-iunie 2022);*
- *Peste jumătate dintre copiii români (55,1%) își doresc să plece din țară și să se stabilească peste granițe, în vreme ce o treime dintre aceștia și-ar dori să-și continue studiile în străinătate;*
- *Asistăm la o creștere semnificativă a cazurilor de mortalitate maternă (de la 18 în 2018 și 20 în 2019, la 32 de cazuri în 2020 și 51 de cazuri în 2021.*
- *Persistă fenomenul neparticipării școlare în raport cu populația școlară - 286.150 de copii între 7 și 17 ani erau în afara școlii la 1 ianuarie 2021, din totalul de aprox. 2.500.000 de copii de vârstă școlară.*

București, 1 iunie 2023: Situația copilului în România rămâne una marcată de disparități severe, inechitatea fiind prezentă în viața copiilor români încă de la naștere: România rămâne în topul mortalității infantile, peste media din UE, în ultimii doi ani a crescut dramatic mortalitatea maternă, aproape jumătate dintre nașterile la mame sub 15 ani sunt înregistrate în țara noastră, una dintre cauzele majore ale acestei stări de fapt fiind sărăcia. Dacă, de pildă, în 2019, 9,6% dintre familiile monoparentale erau expuse riscului de sărăcie, procentul s-a dublat la 18,2% în 2020 și a crescut apoi la 23% în 2021. În total, aproape 1 din 2 copii se află în risc de sărăcie severă/excluziune socială, asta ducând la abandon școlar și discriminare.

Organizația Salvați Copiii România lucrează direct în comunitățile vulnerabile, prin programe socio-educative complexe, care se adresează atât corectării decalajelor care pun copiii în situații de risc și excluziune socială, cât și facilitării accesului la servicii sociale, medicale, de educație și psihologice de bază. Totodată, una dintre preocupările majore ale organizației este dotarea maternităților și secțiilor de pediatrie din întreaga țară cu aparatură medicală de maximă necesitate, astfel încât dreptul fiecărui copil la tratament medical să fie garantat. În egală măsură, programele de sprijin educațional asigură o participare reală a tuturor copiilor la educație, pentru a corecta abandonul școlar și discriminările sociale.

Lată cum arată radiografierea stării copilului în România:

Dreptul la viață și supraviețuire

Inechitatea își face simțită prezența în viața copiilor români încă de la naștere, în condițiile în care România continuă să dețină o poziție nedorită în topul țărilor europene cu cele mai ridicate niveluri ale mortalității infantile, cu o rată de 5,2 la mie (în anul 2021), peste media Uniunii Europene de acum 20 de ani¹.

Mai mult, în ultimii ani, asistăm și la o creștere semnificativă a cazurilor de mortalitate maternă (de la 18 în 2018 și 20 în 2019, la 32 de cazuri în 2020 și 51 de cazuri în 2021²).

Această tendință îngrijorătoare poate fi atribuită contextului pandemic, dar și obstacolelor cu care se confruntă grupurile vulnerabile, inclusiv gravidele vulnerabile, în accesarea serviciilor de sănătate.

Potrivit unei analize³ a Organizației Salvați Copiii cu privire la accesul gravidelor vulnerabile la servicii de sănătate:

- 25% dintre gravidele vulnerabile nu au asigurare de sănătate,
- 33% dintre ele declară că, pe durata sarcinii, nu au făcut controalele medicale recomandate, cel mai des invocat motiv fiind lipsa resurselor financiare,
- Doar 4 din 10 gravide declară că toate analizele au fost gratuite.

Mame minore

Ca efect combinat al mai multor vulnerabilități și limitări în accesul la sănătate, la educație și la servicii și protecție socială, România continuă să se confrunte cu multiple provocări în ceea ce privește maternitatea timpurie. Ca rezultat, mii de adolescente devin mame în fiecare an, cu efecte dramatice asupra șanselor lor de a se bucura de o sănătate corespunzătoare, o educație de calitate și posibilitatea de a avea un nivel de trai adecvat în viitor. În anul 2021⁴, România a înregistrat 745 de nașteri la mame cu vârsta sub 15 ani și alte 16.997 de nașteri la mame cu vârsta între 15 și 19 ani.

La nivelul Uniunii Europene, aproape jumătate din nașterile la mame sub 15 ani (45%) se înregistrează în România.

Analiza Organizației Salvați Copiii cu privire la situația mamelor și gravidelor minore a scos la iveală multiple motive de îngrijorare⁵:

- 85% dintre mamele și gravidele minore nu mai merg la școală, pentru cele mai multe dintre ele abandonul școlar având loc anterior sarcinii;
- 1 din 10 mame minore nu a fost niciodată înscrisă la școală;
- 75% din mamele minore au abandonat școala pe parcursul gimnaziului;
- 4 din 10 mame și gravide minore nu au acces la consultații medicale de specialitate;
- 2 din 10 au mai mult de un copil înainte de vârsta majoratului;
- 80% dintre mamele minore nu au folosit niciodată metode contraceptive, din lipsă de informații cu privire la acest domeniu;

¹ Baza de date EUROSTAT, cod tabel DEMO_MINFIND, accesat în mai 2023

² Institutul Național de Statistică, 2022, <https://insse.ro/cms/ro/content/evenimente-demografice-%C3%AEn-anul-2021>

³ Salvați Copiii România, 2022, <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/a6/a62fcee8-8e7b-439d-bbf6-54f00be053fd.pdf>

⁴ Institutul Național de Statistică, baza de date TEMPO ONLINE

⁵ Organizația Salvați Copiii, 2022, <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/9f/9f80c28c-2fb9-466a-9579-9ca68bdcee7f.pdf>

- 75% dintre ele au rude sau prietene care, la rândul lor, au devenit mame înainte de vârsta majoratului;
- 32% dintre tinerele mame care au răspuns la chestionar au menționat că și propriile lor mame aveau sub 18 ani la data primei nașteri.

Sărăcie

În 2021, peste 1,5 milioane de copii din România (41,5% din numărul total al copiilor) creșteau în risc de sărăcie sau excluziune socială.

Riscul de sărăcie sau de excluziune socială este mult mai mare în zonele rurale decât în mediul urban: în 2021, rata a fost de 16,1% în orașele mari, 30,7% în urbanul mic și suburbii și 50,1% în zonele rurale.

Una din 10 familii nu și-a putut permite să își încălzească locuința în mod corespunzător în 2021 și aproape una din cinci nu și-a putut permite o masă hrănitoare⁶.

Un sondaj realizat în 2022⁷ privind impactul crizei economice asupra familiilor din România a evidențiat că **40% dintre gospodăriile au înregistrat o scădere a veniturilor comparativ cu 2021, în timp ce cheltuielile au crescut pentru 98% dintre familii.**

Majoritatea gospodăriilor au fost nevoite să cheltuiască mai mult pentru utilități, alimente, îngrijiri medicale și educație (transport la școală, rechizite și cărți). Gospodăriile consideră că trebuie să facă reduceri semnificative. Jumătate vor economisi bani de la utilități și hrană, ceea ce reprezintă un risc pentru bunăstarea copiilor.

Efectele pandemiei și criza costului vieții au avut un impact semnificativ asupra familiilor monoparentale și a celor numeroase: în 2019, 9,6% dintre familiile monoparentale erau expuse riscului de sărăcie. Procentul s-a dublat la 18,2% în 2020 și a crescut apoi la 23% în 2021.

În mod similar, când ne referim la incapacitatea de a-și permite o masă cu carne, pui, pește (sau echivalentul vegetarian) la fiecare două zile⁸, procentele din populația generală au crescut de la 14,2% în 2019 la 14,7% în 2020 și 19,2% în 2021, însă creșterea este mai dramatică în rândul familiilor cu trei sau mai mulți copii, de la 17,5% în 2019 la 23,6% în 2021.

Bunăstarea emoțională

În ultimii doi ani, marcați de crizele succesive cauzate de pandemie și război, centrele de consiliere ale Organizației Salvați Copiii au preluat un număr total de 1.241 de copii și adolescenți care au dezvoltat diferite tulburări emoționale.

Astfel:

- Cele mai frecvente diagnostice au fost reprezentate de anxietate – 28,8% și tulburări emoționale (23%).

⁶ O masă cu carne, pui, pește (sau echivalent vegetarian) la fiecare două zile.

⁷ Cercetarea Salvați Copiii România s-a bazat pe un chestionar completat de un număr total de 3570 de persoane, dintre care 1942 copii, din 790 de gospodării. Chestionarele au fost administrate între 21 și 31 octombrie 2022, în 11 județe și Municipiul București.

⁸ Eurostat, [Inability to afford a meal with meat, chicken, fish \(or vegetarian equivalent\) every second day - EU-SILC survey](#), 2023.

- Majoritatea covârșitoare a cazurilor de depresie s-au înregistrat în rândul copiilor din grupa de vârstă 11 – 14 ani și al adolescenților (15 – 18 ani), respectiv 32% și 54% din cazuri;
- Au fost înregistrate și cazuri severe, în care tulburările de tipul anxietății și depresiei au dus la tentative de suicid: trei la grupa de vârstă 11 – 14 ani și cinci în rândul adolescenților.

Copii cu părinții plecați la muncă în străinătate

Aproape un sfert dintre copiii români care au acum vârste între 0-17 ani împliniți au avut sau au un părinte plecat la muncă în străinătate, arată datele unui studiu național complex realizat de Organizația Salvați Copiii România⁹.

Aproape o treime dintre copiii care au fost întrebați (31%) declară că nu au fost de acord cu plecarea părintelui (părinților) la muncă în străinătate. În medie, mama pleacă prima dată la vârsta de 6 ani și 11 luni a copilului; a fost plecată, în medie, 3,2 ani din cei 4,5 în care copilul s-a confruntat cu migrația mamei și dintre mamele plecate să muncească în străinătate, 58% se întorc în țară o dată pe an, relevă ancheta.

Experiența migrației este similară în urban și în rural: 61,5% dintre copiii ai căror părinți au fost vreodată plecați în străinătate au sau au avut doar tatăl plecat (aproximativ 587.000 de copii), 20,4% au sau au avut doar mama plecată (aproximativ 194.000 de copii), iar 18,1% au avut plecați ambii părinți (aproximativ 173.000 de copii). Prin raportare la volumul de referință utilizat în eșantionare, respectiv 3.896.943 de copii, rezultă că aproape un milion de copii, respectiv 954.000 de copii au sau au avut experiența plecării unuia dintre părinți pe parcursul copilăriei, până la data studiului.

Date relevante, care arată dimensiunea fenomenului copiilor rămași în țară, în urma migrației economice a părinților:

- 13,8% dintre copii au avut în ultimul an cel puțin unul dintre părinți plecat la muncă în străinătate. Prin extrapolare la populația de copii de referință (3.896.943), estimăm un volum de aproximativ 536.000 de copii care în ultimul an (iunie 2021-iunie 2022) au avut cel puțin un părinte plecat la muncă în străinătate.
- Conform estimărilor, per total 184.000 de copii sunt total lipsiți de îngrijirea directă a părinților, având fie ambii părinți, fie părintele unic susținător al familiei plecat la muncă în străinătate (iunie 2021-iunie 2022).
- Italia (21%), Spania (17%) și Austria (12%) sunt primele trei destinații de migrație pentru muncă în cazul femeilor. În cazul bărbaților, acestea sunt Germania (24%), Italia (22%) și UK (14%).
- Majoritatea copiilor vorbesc cu părintele plecat zilnic. Remarcăm faptul că 20% dintre adolescenții (15-17 ani) care au un părinte plecat la muncă în străinătate (unul din cinci) vorbește cu el o dată pe săptămână sau mai rar.
- În medie, copiii cu părinții plecați la muncă în străinătate merg semnificativ mai puțin la medic (2,2 ori pe an) decât copiii care nu se află în această situație (2,5 ori pe an), deși nevoile medicale în cele două categorii nu sunt semnificativ diferite.

---

⁹ Salvați Copiii România, 2023, <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/29/29e784b3-b48b-4a79-bea0-49767b85ab03.pdf>

Accesul la educație de calitate

Dreptul la educație de calitate aparține fiecărui copil, indiferent de locul și familia în care se naște. Acesta reprezintă un principiu ce trebuie aplicat în mod universal.

Cu toate acestea, abandonul școlar a rămas neschimbat în toată perioada de aplicare a Legii educației naționale nr. 1/2011, acest fenomen afectând 35.259 de elevi, dintre care 20.878 din ciclul primar și gimnazial și 14.381 din învățământul liceal (an școlar 2019/2020). De asemenea, persistă fenomenul neparticipării școlare în raport cu populația școlară - 286.150 de copii între 7 și 17 ani erau în afara școlii la 1 ianuarie 2021, din totalul de aprox. 2.500.000 de copii de vârstă școlară. România înregistrează un procent de 15,6% al tinerilor între 18-24 de ani care au finalizat doar opt clase sau mai puțin, deși ținta fixată de România, în 2010, a fost de reducere a fenomenului la 11,3%, până la sfârșitul anului 2020.

Fenomenul de violență este încă prezent. Cercetările Salvați Copiii arată că 2% dintre elevii din învățământul primar afirmă că sunt bătuți deseori de cadrele didactice și 5% spun că acest lucru se întâmplă câteodată; pentru elevii din gimnaziu, acest tip de abuz apare deseori în cazul a 1% din eșantion și câteodată pentru 5%, iar pentru liceeni – 0,2% deseori și 3% câteodată.¹⁰ Iar în ceea ce privește bullying-ul în școală ori în clasă și perpetuarea lui în mediul online, acestea afectează emoțional, an de an, sute de mii de elevi care devin victime ale situațiilor de violență fizică și de amenințare sau ale mesajelor umilitoare transmise online (49%), asistă în calitate de martori (82%) sau recunosc că au comis ei înșiși astfel de fapte (27%).

Cheltuielile publice pentru educația copiilor români sunt cele mai scăzute din Uniunea Europeană, iar părinții sunt nevoiți să acopere lipsurile sistemului, fiind, în 2019, de 3,16% (versus, 4,7% media UE 27). Țara noastră se confruntă cu o **intensitate record a sărăciei educaționale în rândul copiilor**, exprimată prin sărăcie (41,5%) și analfabetism funcțional (43%), și, cu toate acestea, nivelul alocărilor resurselor financiare rămâne extrem de modest. În schimb, țări în care aceste probleme nu au nicidecum aceeași incidență prioritizează cu responsabilitate educația: Suedia – 7,06%, Belgia – 6,25%, Finlanda – 6,06%, Cipru – 5,24%, Polonia – 4,67%, Slovenia – 4,61% sau chiar Bulgaria – 4,20%. Noul proiect de lege pentru învățământul preuniversitar care prevede alocarea a 15% din cheltuielile din Bugetul General Consolidat (ceea ce va constitui puțin peste 4% din PIB) pentru educație are șanse foarte reduse să producă efecte tangibile în direcția creșterii alocărilor efective de resurse publice adecvate pentru sistemul educațional.

Cunoașterea și respectarea drepturilor copilului

Peste jumătate dintre copiii români (55,1%) își doresc să plece din țară și să se stabilească peste granițe, în vreme ce o treime dintre aceștia și-ar dori să-și continue studiile în străinătate. Printre principalele motive care i-ar determina să emigreze se numără oportunitățile legate de educație (26,3%) și nemulțumirea sau neîncrederea față de condițiile de viață din România (21,9%), arată datele unei anchete sociologice derulate de Organizația Salvați Copiii România¹¹.

¹⁰ Salvați Copiii România, 2021, <https://www.salvaticopiii.ro/getattachment/90746705-4fd6-4843-b16c-055a66a81abb/Salvati-Copiii-Violenta-juvenila.aspx>

¹¹ Salvați Copiii România, 2023, <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/4c/4c10349d-5189-4240-b44b-69f660ade0aa.pdf>

Sentimentul de neîncredere că lucrurile se pot îmbunătăți este relevant și atunci când copiii admit că, în fața unei situații de abuz, doar puțin peste o treime se află în situația de a ști cui să ceară ajutorul și de a avea și încredere în acea persoană sau instituție de referință.

Cele mai importante concluzii ale anchetei:

Nivelul de informare al copiilor cu privire la situațiile de risc și recunoașterea unei situații de abuz

În ultimii 10 ani, procentul copiilor care admit că știu cui să ceară ajutorul într-o situație de risc a rămas constant în cazul exploatării prin muncă sau al producerii de materiale cu conținut sexual, dar a scăzut în cazul abuzului fizic (cu 4.7 puncte procentuale) și în cazul abuzului sexual (cu 3.4 puncte procentuale).

Îngrijorător este faptul că, deși cei mai mulți dintre copii (65%) pot recunoaște un abuz, doar 1 din 3 se află în situația de a ști cui să ceară ajutorul și de a avea și încredere în acea persoană sau instituție de referință.

Discriminare și contexte ale discriminării

În comparație cu rezultatele studiului anterior (2013), se observă o creștere îmbucurătoare a procentului elevilor care ar fi de acord să aibă un coleg de clasă rom (de la 48,7% la 61,8%) sau un coleg de bancă de aceeași etnie (de la 32,3% la 50,4) și o scădere semnificativă a procentului celor care ar fi împotriva (cu circa 14 puncte procentuale în cazul colegului de clasă, respectiv 7 pp în cazul colegului de bancă).

Și pentru scenariul unui coleg cu dizabilitate fizică observăm o îmbunătățire a rezultatelor față de cele anterioare (2013), înregistrându-se o creștere considerabilă a procentului elevilor care ar fi de acord să aibă un coleg de clasă cu dizabilitate fizică (de la 39,8% la 60,2%) sau un coleg de bancă din aceeași categorie (de la 34,2% la 52%) și o scădere semnificativă a procentului celor care ar fi împotriva (cu circa 8 pp în cazul colegului de clasă, respectiv 16 pp în cazul colegului de bancă).

În cazul unui copil cu probleme de sănătate mintală însă, tendința față de rezultatele din anul 2013 nu este una îmbucurătoare. Astfel, procentul elevilor care ar fi de acord să aibă un coleg de clasă cu probleme de sănătate mintală a scăzut de la 36,6% la 31,9%, în timp ce ponderea celor care ar fi împotriva crește de la 12,6% la 15,1%.

Situația este similară și pentru spațiul personal (coleg de bancă), cu o scădere de la 29,8% la 27,3% a ponderii celor care ar fi de acord și o creștere de la 21% la 28,3% a ponderii celor care ar fi împotriva.

Dintre celelalte categorii expuse riscului de discriminare și testate în demersul analitic, cel mai ridicat nivel de toleranță se manifestă față de copiii refugiați, urmați la mică diferență de copiii din sistemul de protecție.

Deși scăzut, nivelul de acceptare înregistrat în ipoteza unui coleg cu HIV este mult mai mare decât cel înregistrat anterior (când doar 13,9% din respondenți ar fi acceptat un coleg de bancă aflat în această situație, iar 18,5% un coleg de clasă, față de 23,9, respectiv 33,9%, potrivit celei mai recente anchete Salvați Copiii, din 2023).

Motivele care îi determină pe copii să-și dorească emigrarea

Peste jumătate dintre copiii români (55,1%) își doresc să plece din țară și să se stabilească peste granițe, în vreme ce o treime dintre aceștia și-ar dori să-și continue studiile în străinătate.

Printre principalele motive care i-ar determina să emigreze se numără:

- oportunitățile legate de educație (26,3%);
- nemulțumirea față de condițiile de viață din România (21,9%);
- reunirea cu rudele sau prietenii care au părăsit deja România este mai rar invocată (sub 5%), în condițiile în care, la nivelul eșantionului, puțin peste 7% dintre respondenți au indicat că au unul sau ambii părinți plecați la muncă în străinătate.

Pentru mai multe informații, persoana de contact: **George Roman, Director Advocacy, tel. 0722605904**, email – george.roman@salvaticopiii.ro.

Despre Organizația Salvați Copiii

De 33 de ani, Salvați Copiii România construiește programe sociale, politici publice și practici solide în beneficiul copilului din România. Expertiza și complexitatea proiectelor la nivel național fac din organizație o instituție socială esențială, al cărei rol este medierea între societate și autoritatea publică, în beneficiul copilului. În cele peste trei decenii de activitate, Salvați Copiii a intervenit activ în societate, identificând soluții concrete pentru protejarea și sprijinirea copiilor vulnerabili, și a militat, în același timp, pentru o colaborare viabilă cu autoritățile decidente, pentru asigurarea interesului superior al copilului. Salvați Copiii și-a asumat rolul de supraveghere vigilentă a autorităților publice, în așa fel încât acestea să implementeze politici publice de durată care să corecteze cauzele care duc la vulnerabilizarea copiilor. Totodată, organizația a reușit să creeze rețele active de solidaritate, prin încurajarea responsabilității sociale a companiilor și a societății, în sens larg. În calitate de membru al Save the Children, cea mai mare organizație independentă din lume care promovează drepturile copilului și care cuprinde 30 de membri și desfășoară programe în 118 țări, VIZIUNEA noastră este o lume care respectă, pentru fiecare copil, dreptul său la supraviețuire, educație, protecție și participare, asumându-ne MISIUNEA de a obține progrese importante privind modul în care copiii sunt tratați și producerea schimbărilor imediate și de durată în viața acestora. Peste 3.369.000 de copii au fost implicați în programele și campaniile Organizației Salvați Copiii.